

11. Самуэльсон П. Э. Экономика : учеб. пособие / П. Э. Самуэльсон, В. Д. Нордхауз; пер. с англ. под ред. Л. С. Тарасевича, А. И. Мусского. – М. : БИНОМ: КНОРУС, 1997. – 799 с.
12. Мочерний С. В. Політекономія : підручник / С. В. Мочерний. – К. : Вікар, 2003. – 386 с.
13. Словник найбільш уживаних агроекономічних термінів / авт.-укл. : О. В. Тихоненко, А. В. Кучер. – Х. : ХНАУ, 2012. – 104 с.
14. Економічна енциклопедія : [у 3 т.] / відпов. ред. С. В. Мочерний та ін. – К. : Академія, 2000. – Т. 1. – 864 с.
15. Історія економічних учень : підручник / В. Д. Базилевич, Н. І. Гражевська, Т. В. Гайдай та ін.; за ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання, 2005. – Ч. 1. – 568 с.
16. Макконелл К. Р. Экономикс : принципы, проблемы и политика / К. Р. Макконелл, С. Л. Брю. – М. : ИНФРА –М, 2004. – 972 с.
17. Бухало О. В. Організація ефективного землекористування в сільськогосподарських підприємствах : моногр. / О. В. Бухало. – Х. : ЕДЕНА, 2012. – 417 с.
18. Демидюк О. Підвищення інституційної ефективності економічної системи як чинник сталого розвитку України / О. Демидюк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2014. – Вип. 7(160). – С. 27–33. DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2014/160-7/6>.
19. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник. – 2-ге вид., доп. і переробл. / В. Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2002. – 624 с.
20. Kondratyuk N. Formation of sunflower production efficiency in the agricultural enterprises [Electronic resource] / N. Kondratyuk // Agricultural and Resource Economics : International Scientific E-Journal. – 2015. – Vol. 1. – No. 1. – P. 14–22. – Mode of access : www.ares-journal.com.
21. Іванилова О. А. Методологічні підходи до підвищення ефективності виробництва на інноваційній основі [Електронний ресурс] / О. А. Іванилова // Ефективна економіка. – 2011. – № 8. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=667>.
22. Економічна теорія : Політекономія : підручник / за ред. В. Д. Базилевича. – 5-те вид., стер. – К. : Знання-Прес, 2006. – 615 с.
23. Антонюк Л. Л. Інновації : теорія, механізм розробки та комерціалізації : моногр. / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 394 с.
24. Поліщук Н. В. Види ефектів інноваційної діяльності підприємств [Електронний ресурс] / Н. В. Поліщук. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/1_NIO_2011/Economics/78180.doc.htm.
25. Зянько В. В. Методологічний підхід до оцінювання економічного ефекту інноваційної діяльності малого підприємства [Електронний ресурс] / В. В. Зянько, С. В. Крива // Ефективна економіка. – 2011. – № 6. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=586>.
26. Капица С. П. Синергетика и прогнозы будущего / С. П. Капица, С. П. Курдюмов, Г. Г. Малинецкий. – М. : Эдиториал УРСС, 2001. – 283 с.
27. Ілляшенко С. М. Інноваційний менеджмент : підручник / С. М. Ілляшенко. – Суми : Університетська книга, 2010. – 334 с.

О. А. Богуцька

канд. екон. наук,

Я. С. Брюховецький

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

ОЦІНКА РІВНЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ У ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ З ПОЛІТИКОЮ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ТА МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Інвестиційна та інноваційна активність виступає одним з основних факторів конкурентоспроможності підприємства та економічного зростання країни. Необхідність освоєння новітніх технологій, що дозволяє виробляти наукоємну продукцію, потребує відповідного фінансування. Проте інвестиційна активність підприємства може стати базою для розширення інноваційних процесів у майбутньому. Без інноваційної активності немає інвестиційної і навпаки, тому слід розглядати ці категорії у взаємозв'язку.

Освоєння новітніх технологій на промислових підприємствах неможливо без інвестицій в інтелектуалізацію праці їх персоналу. Тому оцінку рівня інвестиційно-інноваційної активності промислових підприємств доцільно проводити у взаємозв'язку із полі-

тикою їх інтелектуалізації із використанням прямих та непрямих результуючих показників функціонування підприємств, що характеризують здійснення ними інноваційної діяльності із залученням знань, інформації, інтелектуального капіталу тощо.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідження проблем забезпечення інвестиційно-інноваційної активності промислових підприємств базується на працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Аналізу понять та оцінці рівня інвестиційної та інноваційної і активності, мотивації інтелектуальної праці на підприємстві присвячено багато робіт, проте ці категорії як правило розглядаються окремо.

О.В. Раєвнева та Л.В. Гриневич [1], проводили оцінку інвестиційно-інноваційної активності держави із використанням статистичного інструментарію оцін-

ки інтенсивності зміни кількісних показників. В.А. Гришко, О.Я. Колешук та Л.І. Лесик [2] обґрунтували показники кількісного оцінювання ступеня інноваційної та інвестиційної активності підприємств та інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств. Ю. М. Харазішвілі [3] запропонував оцінювати інвестиційно-інноваційну безпеку країни із використанням індикаторів, що визначаються на основі макроекономічних показників.

Мотиваційні механізми інтелектуальної праці персоналу промислових підприємств, напрями інвестування в інтелектуальний капітал широко представлені у роботах дослідників Інституту економіки промисловості НАН України, таких як О.І. Амоша, І.П. Булеєв, А.М. Ревва, Е.І. Булеєв та ін. [4-7].

Цікавий підхід до оцінки інвестиційної активності у взаємозв'язку з інноваційною пропонує О.В. Міхалев, який висував пропозицію оцінювати якість структури інвестицій їх інноваційністю (прогресивністю) та ввів термін «рівень інноваційної мотивації інвестиційної активності». Взаємозв'язок інвестицій і інновацій в одному показнику, на думку вченого, дозволяє вважати його інтегральним індикатором активності як на початку, так і на закінченні інноваційного процесу [8-9].

Проте, в цих дослідженнях здійснюється робота, яка зводиться в основному до визначення рівня інвестиційно-інноваційної активності країни і підприємств у цілому, зокрема без урахування інституціональних факторів впливу на діяльність підприємств, особливостей діяльності підприємства залежно від розміру, виду економічної діяльності та систем мотивації персоналу підприємств до інтелектуалізації праці, що використовуються на підприємстві.

Тому оцінку інвестиційно-інноваційної активності підприємств доцільно проводити за визначеними критеріями із використанням результатуючих показників, що характеризують мотиви інвестиційної діяльності підприємств та цільове призначення інвестицій; здійснення підприємствами інноваційної діяльності із залученням знань, інформації, інтелектуального капіталу тощо; політику інтелектуалізації та мотивації праці персоналу промислових підприємств з позицій пріоритетів інноваційного розвитку.

Метою статті є оцінка рівня інвестиційної активності промислових підприємств України за видами економічної діяльності та чисельністю персоналу у взаємозв'язку з їх інноваційною активністю та визначення заходів мотивації підвищення інтелектуалізації праці персоналу підприємств з позицій пріоритетів інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оцінку рівня інвестиційної активності у взаємозв'язку з інноваційною активністю та політикою інтелектуалізації та мотивації праці персоналу промислових підприємств буде проведено на основі двох методичних підходів:

методичний підхід до оцінки рівня інтелектуалізації персоналу інноваційних підприємств промисловості [10, с. 241-265];

методичний підхід до оцінки інноваційної активності підприємств через рівень інноваційної мотивації інвестиційної активності [8-9].

Оцінка рівня інвестиційної активності у взаємозв'язку з інноваційною активністю та політикою інтелектуалізації та мотивації праці персоналу промислових підприємств включатиме такі етапи (рис. 1):

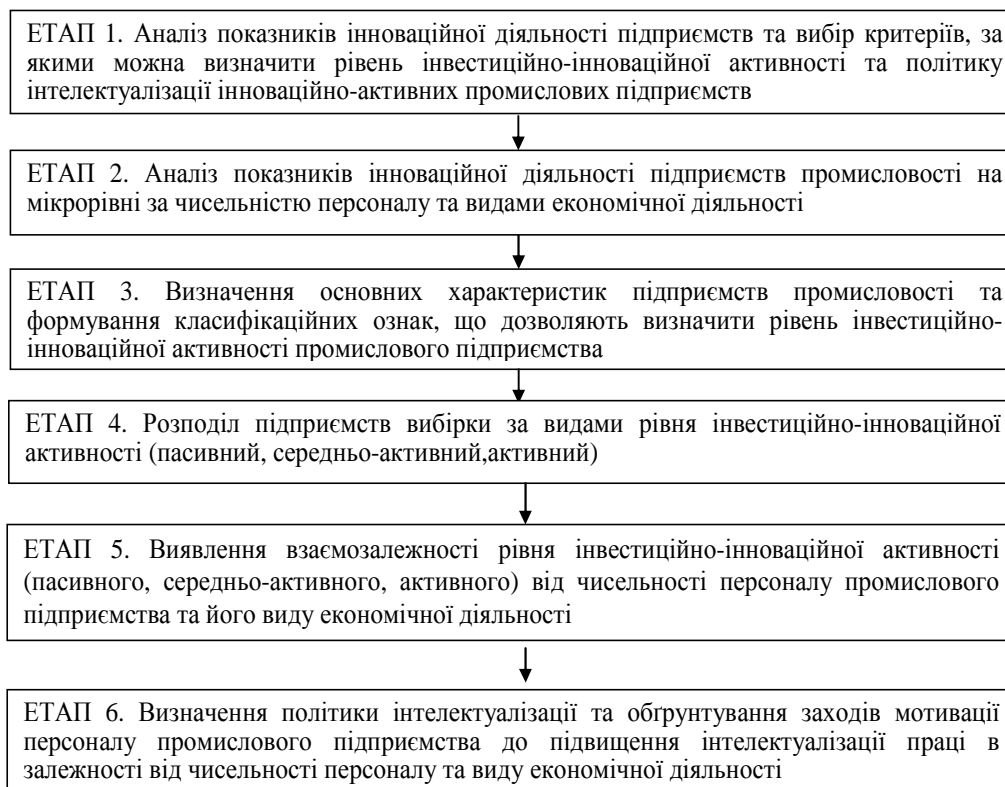

Рис. 1. Етапи процесу оцінки рівня інвестиційно-інноваційної активності та визначення політики інтелектуалізації і мотивації праці персоналу промислових підприємств

Послідовність етапів оцінки дозволить оцінити рівень інвестиційно-інноваційної активності промислових підприємств в Україні, охарактеризувати політику інтелектуалізації, що відповідає певному рівню інвестиційно-інноваційної активності підприємства, визначити умови підвищення рівня інвестиційно-інноваційної активності та заходи мотивації персоналу промислового підприємства до підвищення інтелектуалізації праці залежно від чисельності персоналу та виду економічної діяльності за звітними даними тих підприємств промисловості, що займалися інноваційною діяльністю. З цією метою досліджено діяльність підприємств українського промислового сектору як суб'єктів інноваційної діяльності протягом 2014-2016 рр. (табл. 1).

З метою визначення структури розподілу інноваційно-активних підприємств промисловості здійснено вибірку підприємств (респондентів) з числа інноваційно-активних підприємств Північно-Східного (Сумська область, Полтавська область, Харківська область), Придніпровського (Запорізька область, Дніпропетровська область) та Донецького (Донецька область, Луганська область) економічних районів України за методом випадкової групової вибірки. З 824 інноваційно-активних підприємств було відібрано 166 підприємств відповідно до методики вибіркового спостереження (довірчу ймовірність прийнято на рівні 85%, довірчий інтервал – 5%).

Таблиця 1

Основні характеристики обстежуваних промислових підприємств в Україні як суб'єктів інноваційної діяльності

Класифікаційна ознака	
Назва	Характеристика
Чисельність персоналу	50 – 249 осіб; 250-999 осіб; 1000- 1999 осіб; 2000 – 3999 осіб; 4000 осіб і більше
Від економічної діяльності	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів; переробна промисловість (харчова, легка, деревообробна, металургійна, хімічна та нафтохімічна, машинобудівна тощо); постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; водопостачання; каналізація, поводження з відходами

Підставою для розрахунків обсягу вибірки для дослідження стали результати спостережень кількості промислових підприємств, які займалися інноваційною діяльністю за видами економічної діяльності в Україні за даними Державної служби статистики України [11, с. 141].

Групування промислових підприємств було здійснено відповідно до класифікації видів економічної діяльності (КВЕД-10). Розподіл промислових підприємств, які увійшли до вибірки, за видами економічної діяльності був здійснений за пропорційним способом відповідно до структури розподілу інноваційно-активних підприємств за видами економічної діяльності, яка склалась в Україні у 2015 р. [11, с. 145].

До сформованої сукупності спостережуваних одиниць увійшли промислові підприємства в Україні, що займалися інноваційною діяльністю та здійснювали інвестиції у 2015 р.: 72 підприємства з чисельністю від 50 до 250 осіб (43,4% від кількості обстежених підприємств); 48 підприємств – від 250 до 1000 осіб (28,9%); 15 підприємств – від 1000 до 2000 осіб (9%); 13 підприємств – від 2000 до 4000 осіб (7,8 %); 18 підприємств – понад 4000 осіб (10,8%).

Формування сукупності для проведення вибіркового спостереження відповідно до визначених критеріїв дозволило отримати репрезентативну та надійну інформацію щодо характеристик генеральної сукупності.

Оцінку інвестиційно-інноваційної активності промислових підприємств було проведено на основі методичного підходу до оцінки інноваційної активності підприємств через рівень інноваційної мотивації інвестиційної активності. Автор цього підходу пропонує оці-

нювати інноваційну активність господарської системи через рівень інноваційної мотивації інвестиційної активності за питомою вагою тих підприємств, які з можливих варіантів відповідей на питання інвестиційної анкети про мотиви інвестиційної активності вибрали відповідь – «випуск нової продукції» [8]:

$$D_{inn} = \frac{d_{inn}}{D_{inv}}, \quad (1)$$

де D_{inn} – рівень інноваційної активності;
 d_{inn} – кількість підприємств, мотивом інвестицій яких є «випуск нової продукції»;
 D_{inv} – кількість підприємств, що приймали участь у інвестиційному опитуванні.

Адаптуючи вищенаведені показники до даних українських статистичних спостережень¹, здійснено спробу доповнити цей підхід визначенням рівня інвестиційно-інноваційної активності промислових підприємств багаторівневою градацією – пасивний, середньо-активний, активний:

$$D_{pasinv}^{inn} = \frac{d_{pas}^{inn}}{D_{inv}^{inn}}, \quad (2)$$

де D_{pasinv}^{inn} – пасивний рівень інноваційної мотивації інвестиційної активності;

d_{pas}^{inn} – кількість інноваційно-активних підприємств, цільове призначення інвестицій яких у поточному році є «зміна зношених машин або устаткування»;

¹ Анкета для промислового підприємства (інвестиції) (http://ukrstat.gov.ua/norm_doc/2014/319/319_2014.htm).

D_{inv}^{inn} – кількість інноваційно-активних підприємств, які здійснювали інвестиції у поточному році та/або приймали участь у інвестиційному опитуванні.

$$D_{midinv}^{inn} = \frac{d_{mid}^{inn}}{D_{inv}^{inn}}, \quad (3)$$

де D_{midinv}^{inn} – середньо-активний рівень інноваційної мотивації інвестиційної активності;

d_{mid}^{inn} – кількість інноваційно-активних підприємств, цільове призначення інвестицій яких у поточному році є «розширення виробничих потужностей»;

D_{inv}^{inn} – кількість інноваційно-активних підприємств, які здійснювали інвестиції у поточному році та/або приймали участь у інвестиційному опитуванні.

$$D_{actinv}^{inn} = \frac{d_{act}^{inn}}{D_{inv}^{inn}}, \quad (4)$$

де D_{actinv}^{inn} – активний рівень інноваційної мотивації інвестиційної активності;

d_{act}^{inn} – кількість інноваційно-активних підприємств, цільове призначення інвестицій яких у поточному році є «інвестиції в раціоналізацію виробництва (удосконалення технологій виробництва, автоматизація виробничих ліній і т.п.)» та/або «інші інвестиції (боротьба з забрудненням, безпека і т.п.)»;

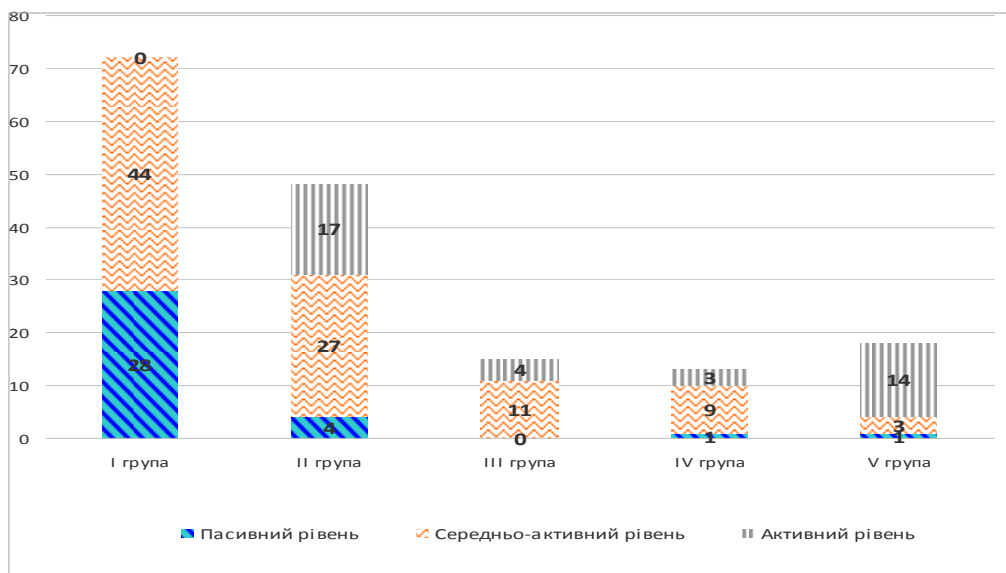
D_{inv}^{inn} – кількість інноваційно-активних підприємств, які здійснювали інвестиції у поточному році та/або приймали участь у інвестиційному опитуванні.

Рівень інвестиційно-інноваційної активності (інноваційної мотивації інвестиційної активності) промислових підприємств України згідно з результатами аналізу підприємств вибірки на основі формул 2-4 дорівнюватиме: $D_{pasinv}^{inn} = 0,20$; $D_{midinv}^{inn} = 0,57$; $D_{actinv}^{inn} = 0,23$. Це свідчить про те, що промисловим підприємствам в Україні, що займалися інноваційної діяльні-

стю та здійснювали інвестиції у 2015 р., більш властивим є середньо-активний рівень інноваційної мотивації інвестиційної активності.

На основі методичного підходу до оцінки рівня інтелектуалізації персоналу інноваційних підприємств промисловості [10, с. 241-265], з метою диференціації інноваційно-активних промислових підприємств в Україні, підприємства вибіркової сукупності розподілені на групи за видами економічної діяльності та чисельністю персоналу для виявлення залежності між рівнем інвестиційно-інноваційної активності і розміром промислового підприємства (за критерієм чисельності персоналу) та рівнем інвестиційно-інноваційної активності промислового підприємства та видом його економічної діяльності. У підсумку отримано розподіл підприємств вибірки за рівнями їх інвестиційно-інноваційної активності: пасивним, середньо-активним та активним.

Результати аналізу взаємозв'язку між інвестиційно-інноваційною активністю промислових підприємств з одного боку, та чисельністю персоналу цих підприємств з іншого, свідчать, що (рис. 2): I-й групі підприємств с чисельністю персоналу від 50 до 250 осіб властива пасивна та середньо-активна інвестиційно-інноваційна активність та політика інтелектуалізації персоналу з переваженням середньо-активної політики; II-й групі підприємств с чисельністю персоналу від 250 до 1000 осіб властива активна та середньо-активна інвестиційно-інноваційна активність та політика інтелектуалізації персоналу також з переваженням середньо-активної; III-й та IV-й групам підприємств, де чисельність персоналу складає від 1000 до 4000 осіб, більш властива середньо-активна інноваційна активність та політика інтелектуалізації персоналу; V-й групі підприємств з чисельністю персоналу 4000 і більше осіб найбільш властивий активний інвестиційно-інноваційний рівень та активна політика інтелектуалізації персоналу.

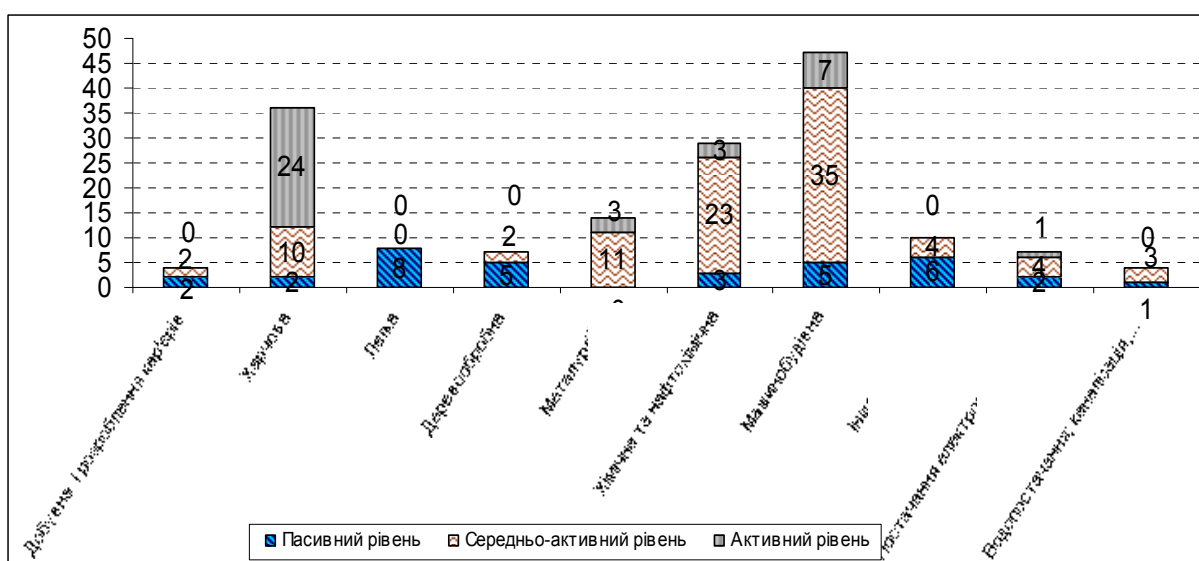
I група – 50-249 осіб – 72 підприємства;
 II група – 250-999 осіб – 48 підприємств;
 III група – 1000-1999 осіб – 15 підприємств;
 IV група – 2000-3999 осіб – 13 підприємств;
 V група – 4000 і більше осіб – 18 підприємств.

Рис. 2. Кількісний розподіл промислових підприємств вибірки різного рівня інвестиційно-інноваційної активності в залежності від чисельності персоналу, одиниць

Проте, отримані результати щодо взаємозалежності між ступенем інноваційної орієнтації (політикою інтелектуалізації) підприємств та чисельністю їх персоналу не є такими, за якими можна робити остаточні висновки, оскільки висока (або низька) інвестиційно-інноваційна активність цих підприємств може бути пов'язана не з чисельністю персоналу обстежених підприємств, а іншими факторами, тому доцільно провести додатковий аналіз щодо взаємозв'язку цих підприємств із видом їх економічної діяльності для отримання більш достовірних результатів.

Підводячи підсумок аналізу взаємозв'язку між інвестиційно-інноваційною активністю і політикою інтелектуалізації промислових підприємств з одного боку, та виду їх економічної діяльності, з іншого, можна зробити висновок, що (рис. 3): підприємствам добувної промисловості в рівній мірі властиві пасивний та середньо-активний інвестиційно-інноваційний рі-

вень та політика інтелектуалізації персоналу, підприємствам харчової промисловості – активний; підприємствам легкої, деревообробної та іншої переробної галузі – пасивний рівень інвестиційно-інноваційної активності та пасивна політика інтелектуалізації персоналу; підприємствам металургійної галузі – середньо-активний та активний інвестиційно-інноваційний рівень та політика інтелектуалізації персоналу з переваженням середньо-активної політики; підприємствам хімічної та нафтохімічної галузі, підприємствам водопостачання та постачання електроенергії більш властива середньо-активна інвестиційно-інноваційна активність та політика інтелектуалізації персоналу; машинобудівним підприємствам властивий як пасивний, так і середньо-активний і активний інвестиційно-інноваційні рівні та політика інтелектуалізації персоналу з суттєвим переваженням середньо-активної політики.

добувна промисловість і розроблення кар'єрів – 4 підприємства;
 харчова промисловість – 36 підприємств;
 легка промисловість – 8 підприємств;
 деревообробна промисловість – 7 підприємств;
 металургійна промисловість – 14 підприємств;
 хімічна та нафтохімічна промисловість – 29 підприємств;
 машинобудівна промисловість – 47 підприємств;
 інша переробна промисловість – 10 підприємств;
 постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 7 підприємств;
 водопостачання; каналізація, поводження з відходами – 4 підприємства.

Рис. 3. Кількісний розподіл промислових підприємств вибірки різного рівня інвестиційно-інноваційної активності залежно від виду економічної діяльності, одиниць

Результати оцінки рівня інвестиційно-інноваційної активності промислових підприємств за чисельністю персоналу та видом економічної діяльності дозволяють охарактеризувати види політик інтелектуалізації праці персоналу підприємств та ідентифікувати заходи мотивації з позицій пріоритетів інноваційного розвитку, які сприяють визначенню напрямів стимулювання та мотивації інтелектуалізації праці персоналу промислових підприємств в Україні [12] залежно від чисельності персоналу та виду економічної діяльності (табл. 2).

Висновки. Таким чином, за результатами дослідження інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств обґрунтовано підхід до оцінювання інвестиційної активності підприємств через рівень їх інноваційної мотивації. Цей підхід, заснований на аналізі показників інноваційної діяльності промислових підприємств, дозволяє диференціювати підприємства за рівнем інвестиційно-інноваційної активності (пасивний, середньо-активний та активний) та виявляти взаємозалежність між рівнем інвестиційно-інноваційної активності підприємства та чисельністю його персоналу та видом економічної діяльності.

Інвестиційно-інноваційна активність промислових підприємств в Україні у взаємозв'язку з політикою їх інтелектуалізації та заходами мотивації персоналу залежно від чисельності персоналу та виду економічної діяльності

Рівень інвестиційно-інноваційної активності (інноваційної мотивації інвестиційної активності)	Групи обстежених підприємств, яким більш характерний визначений рівень		Характеристика рівня інвестиційно-інноваційної активності (інноваційної мотивації інвестиційної активності) та політики інтелектуалізації персоналу на підприємстві	Заходи мотивації з позицій пріоритетів інноваційного розвитку
Пасивний	I група – 50-249 осіб	Легка промисловість; деревообробна промисловість; інша переробна промисловість; добувна промисловість і розроблення кар'єрів	Слабо виражена інвестиційно-інноваційна орієнтація, низький рівень розвитку інтелектуалізації персоналу	Заходи мотивації щодо підвищення рівня інвестиційно-інноваційної активності підприємства та інтелектуалізації праці персоналу не проводяться
Середньо-активний	I група – 50-249 осіб; II група – 250-999 осіб; III група – 1000-1999 осіб; IV група – 2000-3999 осіб	Хімічна та нафтохімічна промисловість; металургійна промисловість; машинобудівна промисловість; добувна промисловість і розроблення кар'єрів; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; водопостачання; каналізація, поводження з відходами	Середній ступень інвестиційно-інноваційної орієнтації та розвитку інтелектуалізації персоналу	Заходи мотивації орієнтовані на забезпечення підприємства висококваліфікованими кадрами, проте зберігається пасивна інноваційна орієнтація кадрової політики та підвищення інтелектуалізації персоналу за багатьма напрямками
Активний	V група – 4000 осіб і більш	Харчова промисловість	Підприємство інноваційно-орієнтоване, достатньо-високий рівень інвестиційно-інноваційної активності та розвитку інтелектуалізації персоналу. Політика формується за принципом відтворення інтелектуальних ресурсів персоналу підприємства	Заходи мотивації спрямовані на формування, розвиток та забезпечення інтелектуалізації персоналу, який здатен забезпечити інноваційний розвиток підприємства

Результати оцінки рівня інвестиційно-інноваційної активності промислових підприємств в Україні показали, що промисловим підприємствам, які займалися інноваційною діяльністю та здійснювали інвестиції у 2015 р., більш властивим є середньо-активний рівень інноваційної мотивації інвестиційної активності. Заходи мотивації персоналу на підприємствах, стосовно яких виявлено середньо-активний інвестиційно-інноваційний рівень, орієнтовані на забезпечення висококваліфікованими кадрами, проте зберігається пасивна інноваційна орієнтація кадрової політики та підвищення інтелектуалізації персоналу за багатьма напрямками.

Взаємозалежність, що виявлено між рівнем інвестиційно-інноваційної активності промислових підприємств в Україні і чисельністю їх персоналу та видом економічної діяльності дозволила визначити види політик інтелектуалізації персоналу інноваційної діяльності підприємств та заходи мотивації, що домінують в управлінні персоналом з позиції пріоритетів інноваційного розвитку, а також обумовлюють відтворювальні можливості інтелектуальних ресурсів персоналу в інтересах підвищення інвестиційно-інноваційної активності промислового підприємства.

Перспективи подальших досліджень – розробка положень і методичних рекомендацій щодо підвищення інноваційної мотивації інвестиційної активності промислових підприємств та інтелектуалізації праці їх персоналу.

Список використаних джерел

1. Раєвнева О.В. Статистична оцінка інвестиційної активності в Україні / О.В. Раєвнева, Л.В. Гриневич // Бізнес Інформ. – 2012. – № 7. – С. 111-114.
2. Гришко В.А. Оцінювання інвестиційної та інноваційної активності підприємств та аналізування чинників їх інвестиційно-інноваційного потенціалу / В.А. Гришко, О.Я. Колещук, Л.І. Лесик // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»; Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2011. – № 714. – С. 194-200.
3. Харазішвілі Ю.М. Стан та стратегічні орієнтири інвестиційно-інноваційної безпеки України / Ю.М. Харазішвілі // Вісник економічної науки України. – 2015. – № 2 (29). – С. 113-120.
4. Амоша О.І. Мотивація персоналу підприємства в ринкових умовах / О.І. Амоша, О.Л. Єськов, Н.Д. Дарченко. – Донецьк: ІЕП НАН України, 2011. – 200 с.
5. Булеев И.П. Мотивация эффективности труда в условиях рыночных отношений пост-социалистических стран / И.П. Булеев, А.Н. Ревва, Е.И. Булеев // Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку: зб. наук. праць / НАН України, Ін-т економіки пром-сті; редкол.: О.І. Амоша (голов. ред.), І.П. Булеев (відп. ред.) та ін. – Київ, 2015. – С. 13-30.
6. Мотивация труда в промышленности: теория и практика: моногр. / И.П. Булеев, Е.И. Булеев,

Г.С. Атаманчук, А.Н. Ревва; под общ. ред. И.П. Булева; НАН Украины, Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, 2012. – 338с.

7. Булеев Е.И. Институциональные аспекты мотивации труда в Украине / Е.И. Булеев, А.Н. Ревва // Экономічний вісник Донбасу. – 2015. – № 1 (39). – С. 147-154.

8. Михалев О.В. Инновационная активность и экономическая устойчивость в развитии региональных хозяйственных систем / О.В. Михалев // Региональная экономика: теория и практика. – 2011. – № 27 (210). – С. 19-125.

9. Михалев О.В. Инновационная активность российских предприятий / О.В. Михалев // Научный журнал НИУ ИТМО; Серия: Экономика и экологический менеджмент. – 2015. – № 1. – С. 168-176.

10. Яковлева Е.В. Управление развитием интеллектуализации персонала инновационных предприятий промышленности на основе инфраструктурного подхода: дис. на соиск. учен. степени д-ра экон. наук: 08.00.05 / Е.В. Яковлева. – Санкт-Петербург, 2014. – 339 с.

11. Наукова та інноваційна діяльність України. Статистичний збірник / відпов. за вип. О.О. Кармазіна. – К.: Державна служба статистики України, 2016. – 257 с.

12. Брюховецкий Я. С. Основные направления стимулирования интеллектуального труда работников промышленных предприятий / Я. С. Брюховецкий // Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку: зб. наук. праць / НАН України, Ін-т економіки пром-сті; редкол.: О.І. Амоша (голов. ред.), І.П. Булеев (відп. ред.) та ін. – Донецьк, 2013. – С. 224-235.

Д. М. Васильківський

д-р екон. наук,

М. П. Войнаренко

д-р екон. наук

член-кор. НАН України

академік АЕН України,

В. М. Нижник

д-р екон. наук

академік АЕН України

Хмельницький національний університет

КЛАСТЕРНА ПОЛІТИКА ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Постановка проблеми. Структура національної економіки останнього десятиліття зазнає істотні зміни, основною характеристикою яких є створення центрів тяжіння промисловості, наукомістких технологій, виробників освітніх послуг. Абсолютно очевидно, що на сучасному етапі і в найближчій перспективі тенденція кластеризації національного господарства посилюється, а особливістю економіки регіону стане наявність кластерів різної спрямованості. Регіональні кластери стають істотним чинником формування бюджетів територій, виконують важливу соціально-економічну роль, створюючи якісно нові робочі місця, а також виступають значною конкурентною перевагою регіону.

Особлива економічна роль в цьому процесі належить регіональним освітнім кластерам, оскільки вони виступають, постачальниками висококваліфікованої робочої сили та інтелектуального продукту, що є, у свою чергу, головними чинниками створення високотехнологічної та інноваційної продукції. Разом з іншими сферами соціально-економічної, культурно-громадської і природно-кліматичної сфер регіонального простору освітні кластери формують конкурентні переваги, що притягають внутрішні і зовнішні резерви людського капіталу. У цьому ключі освітній кластер

слід розглядати як сукупність освітніх установ і закладів різного рівня і профілю підготовки, взаємозв'язаних між собою і з профільними підприємствами, які забезпечують ефективний розвиток людського капіталу і якісну реалізацію трудового потенціалу регіону. В сукупності з науковими і інноваційними структурами освітні кластери значною мірою забезпечують і реалізацію інтелектуального потенціалу регіону, що є основним чинником підвищення показників ефективності освітньої системи у рамках регіонального господарства, що створює освітні послуги і науково-технічні продукти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування конкурентної позиції за кордоном вивчаються поглиблено, як в теоретичному, так і в прикладному аспектах. Вище перелічені питання досліджуються в працях А. І. Анчишкіна, Дж. Досі, Дж. Бернала, М. Кастельса, Г. Менша, А. Кляйна, Е. Менсфілда, С. Вінтера і Р. Нельсона, К. Павітта, Н. Розенберга, А. Б'юїтандама і Й. Піннінгса, Б. Санто, Л. Сюте, К. Сміта, Б. Твісса, К. Фрімена, Р. Фостера, Й. Шумпетера, Дж. Хейга та ін.

У сучасних дослідженнях глибоко досліджуються чинники і проблеми активізації створення інноваційних продуктів і технологій у рамках країн, галузей і